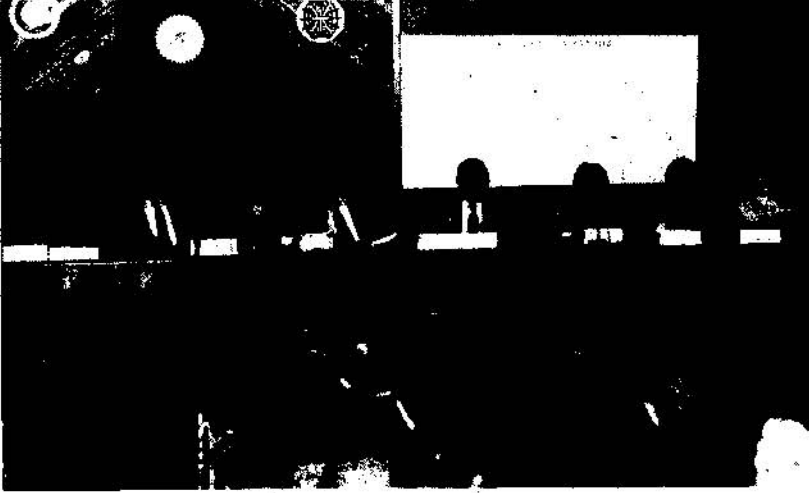

"RADYO VE TELEVİZYON VERİCİ İSTASYONLARI" TRT Mİ? PTT Mİ?

Panel Yöneticisi:
Teoman ALPTÜRK

TMMOB kendi uzmanlık alanına giren konularda geniş tartışmalar açmak, konunun enine boyuna tartışılmasını, kamuoyunun bilgilendirilmesini istemekte ve bunu bugüne kadar çeşitli panel kongre ve kurultaylarla gerçekleştirme fırsatını bulmaktadır. Bu tartışmaların sonucunda aldığımız bilgiler; sonuçlar ve kararlar bugüne kadar yaşamın kendisince doğrulanmıştır.

Bu paneli düzenlemekteki amacımız; uzmanlık alanımıza giren bu konunun, ne kamuoyunda ne de, politik bazda yeterli bir biçimde tartışılmamasından yola çıkarak, tartışılmasını sağlamak, başlangıç olmasını sağlamak.

Konumuz kısaca TRT verici istasyonlarının yasa değişikliği ile PTT Kurumu'na devri. İlk konuşmacımız Sayın Yılmaz DAĞDEVİREN - konuya daha çok teknik açıdan yaklaşacak. Şimdi isterse-niz kendisine sözü hemen vermeden önce; verici istasyonları ve bunların şu ana kadar ki durumları, Türkiye'de kaç verici istasyon var, yurtdışında durumlar nedir? Bu konuda bize bilgi versin. Buyrun...

Yılmaz DAĞDEVİREN :

Bir EMO üyesi ve eski yöneticisi olarak sanırım bu konuşmaya davet edildim. Teoman Beyin belirttiği gibi TRT'de ve PTT'de bu konuyla ilişkili bölümlerde gerek mühendis, gerekse müdür olarak bu konuyla ilgili çalıştım. Bu nedenle olayın hem geçmişini, hem de teknik yönünü belli bir süre uzak

kalmama rağmen bilen kişilerden biriyim. O nedenle de size teknik bazı bilgiler aktaracağım. Bu bilgileri aktarırken salt mevcut durumu yansıtmaya çalışacağım. Kişisel yorumlarım yoktur ve de daha ziyade bu aktarmalarda ne devrediliyor, kimleri ilgilendiriyor konularına açıklık getireceğim. Ya-saya konu olan; Radyo televizyon verici istasyonlarıyla TRT elinde halen bulunan Radyo istasyonları ve bunlarda çalışan personelin mülkiyetiyle birlikte, herşeyiyle birlikte PTTye devridir. Vericiler bildiğiniz gibi tüm Türkiye'ye homogen bir biçimde dağılmış vericiler hem radyo ve TV yayınlarını götürmek için kurulmuştur. Bu vericilere programların nakli ise stüdyodan vericiye kadar Radyolinkler kanalıyla olmaktadır. Önemli olan noktalarla, yuvarlak rakamları aktaracağım. Yayınların vericilerle yapılmasında radyo linklerinin dışında çok yeni bir teknoloji olan ve sanırım 100 kadar (şu anda PTTnin TRT adına 80 kadarını bitirdiği) TVRO kullanılacak Türkiye'de Türkçe adeta yasaklandı için İngilizce terimler kullanacağım, kusura bakmayın, herhalde bunun İngilizcesi TV recieving only" gibi bir şey. Uydudan yayınları alarak çıkışının vericiye bağlantı yayını radyolinksiz, bir başka deyimle bir başka radyo kanalıyla, diğer TV sinyallerini ulaştırın bir cihazdır. Bunlar oldukça yaygın bir biçimde kurulmaktadır. Radyolinklerden sonra ikinci iletim ortamı bunlardır. Şimdi normal, eskiden beri kullanılan vericilerin dışında Radyo ve TV, özellikle TV programlarının iletimi için ikinci bir ortam kablolardır. Bunları bugünlerde gazetelerde okuyorsunuz deneme çalışmalarına başlanacak gibi görünüyor. Ama Avrupa'da, Amerika'da çok yaygındır. Çok pahalı,

fakat sanırım gelecekte de zorunlu olarak kurulacak yayın organıdır. Uydular var bunun dışında. Uydular şu anda çeşitli biçimlerde yardımcı oluyor bu yayınlara; birisi radyolink gibi doğrudan TV sinyallerini vericilere nakledebilen uydular. TVRO sistemi bulunan bir parçasıydı. Bir kısmı yine çok yayılmaya başlanan, sizlerin de Ankara vs. de gördüğünüz, 2-3 ve 4 m'lik çanak antenlerle uydulardan alıp çeşitli yayınları doğrudan evlerde ya da belirli bir sitede yayın yapan alıcı sistemleri belki 2-3 sene sonra deniliyor, (10 sene evvelde aynı laf ediliyordu) ama doğrudan yayın uyduları diye bir teknoloji gelişecek, daha doğrusu uygulamaya konulacak, o da birkaç metre çaplı küçük çanak antenlerle doğrudan doğruya evimizdeki alıcıya sinyal ulaştırılması sistemidir. Bu da 1992-1993'lerde uygulamaya konulacaktır. Şimdi bu genel araçlar durumunun dağılımını bir görelim TRT'nin elinde 36 tanesi ana verici olmak üzere yardımcı vericilerle birlikte ortalama 750 tane böyle istasyon var. Bu biçimde istasyonların PTT'ye devrine gerekçe olarak görünen, PTT'nin bu tür bina adedinde 380 civarındadır. Verici istasyonları falan, bunlar genellikle dağbaşındadır. Genellikle değil, dağbaşlarındadır. TRT'nin bu 750 tane istasyonundan 7 tanesi PTT binaları biçimindedir. Daha doğrusu vericilerini ve teçhizatını PTT binaları içinde yerleştirmiştir, burada misafir gibidir. Sanırım bu tür yerlerde de TRT personeli yoktur. Binaları yine ortak olan, TRT, PTT teçhizatının aynı binada olduğu istasyonlar da var. Burada aldığım rakamlar kimi 58, kimi 38 gibi rakamlar, ortalama 50 de verebiliriz. Yani TRT ve PTT zaten 50'şer istasyonda beraber çalışmaktadır. Bunun dışında da dublike edilmiş olan ya da dublikasyon vardır. Denilen binalar ve istasyonlar söz konusu bu istasyon adedi de bu 1000 istasyonun içinde 26 tanedir. Yani 26 yerde PTT ve TRT aynı. PTT iki ayrı binaya sahiptir, iki ayrı işletmeye sahiptir. Ancak hemen şunu belirtmekte yarar var, yasanın gerekçesinde dublikasyon tanımını parentez içinde açıklarken, yol, su,

elektrik, bina diye 4 tanım yapmış. Bu istasyonların hiçbirinde yol, su ve elektrik dublikasyonu yoktur, hepsi aynı yolu aynı elektrik hattını ve aynı su hattını kullanmaktadır. Ama bina dublikasyonu vardır. Tabii bu arada personelde farklı her iki yerde. Bu personelin dublikasyonu olup olmadığı, daha teknik bir ayrıntı yok gibi görünüyor. Bu verici istasyonlarının kabaca bir maliyetinden bahsetmekte yarar var. Bir büyük verici bugün sanırım binasıyla, yoluyla ve kulesiyle ve içindeki iki adet F.M. ve TV vericisiyle en az 5-6 milyar liraya mal olmaktadır. Yardımcı vericiler, tabii bunun onda biri kadar fiyata mal oluyor. 40-50 milyondan, 400-500 milyona kadar çıkan yerler var, kurulduğu yere, büyüklüğüne, yolun uzunluğuna göre, belki bu arada dublikasyon olarak biçim farklılıklarından bahsedilebilir. Birisine elektrojen grupları konuluyor. Elektrik kesildiği zaman yayının kesilmemesi için aynı şey PTT için de geçerli tabii, haberleşmenin kesilmemesi için. Bu arada PTT ile TRT'nin bu dublikasyon ve hizmetin ayrılığı nedeni ile birleşmesi savunusu belirli düzeyde makul gibi görünüyor. Ama olayın dünyadaki gelişmesi ve Türkiye'deki halihazır durumu incelediğimizde, gereksiz gibi bir sonuca varacağız. Bu yayınların, tesislerin, personelin, (şunu da aktarayım, personelin adedi söz konusu burada) tabii kimleri ilgilendirdiği? Bu bahsettiğimiz istasyonlarda ve PTT'ye devredilmesi söz konusu tesislerde çalışan personelin PTT'ye devredilecek bölümü muhtemelen 1500, 1600 olacak gibi görünüyor. Bu hizmet birlikteliği içinde makro düzeyde doğru gibi görünüyor. Olayın teknik ayrıntısına girildiği zaman birbirinden çok farklı olduğu ortaya çıkacak. PTT hizmetleri malum, telefonuyla, tel-exiyle, faxıyla postasıyla bambaşka hizmet kişiden kişiye, noktadan noktaya haberleşme yapan sektör. TRT ise yine malum en yüksek tepelere bir verici kurarak bir alanı kapsayan ve her noktadan izleyicilerine yayınlarını izlemesini sağlayan bir sistem kurmak durumunda. Teknik açılardan, bunlar farklı, sistemlerde birbirin-

den farklı, ama bunun içinde TRT'de de PTT'de de radyolinkler var. Bu radyolinkler gerçekten PTT'nin hizmet alanına, ihtisas alanına girer. Bunlar bir dublikasyon diye nitelendirilebilir. Ama bunların niçin PTT'ye TRT tarafından kurulduğu sorusu da biraz ayrıntılı. Ben içindeydim; O zamanlar emirler geldi, 73-74'lerde içte bütün sınırlara yayınlar bir an önce gidecek; Güneydoğu'da Karadeniz'de işte Sovyetler TV'nu seyrediliyor, Arap TV'nu seyrediliyor gibilerinden. Bu arada PTT'nin linklerinin bize verilen emir ve hedef zamanı içinde yetiştirilemeyeceği ortaya çıktı. Muşa Paşamız ve diğer baskılar sonucunda bir an evvel oralara gitmek için bu sistemler kuruldu. Tabii o sıralarda bazı ekonomik hesaplar da yapılarak, bunun TRT tarafından kurulmasının pek de sakıncalı olmadığı da savunuldu, bunlar kurulurken, ama prensipte bence PTT'nin bu işleri yürütmesi daha doğru; yorum yapmıyacaktım. 3-4 cümleyle yardımcı olurum düşüncesiyle tarihsel durumdan bahsedeceğim.

1926'da PTT'nin ortak olduğu ve 10 yıl ömürlü, Türkiye telsiz, telefon şirketi kuruluyor. Bu şirkete radyo vericilerinin kurulması görevi yükleniyor, 1 yıl sonra gıpta ediyorum, şimdi o kadar çabuk yapamayız herhalde. Ankara, İstanbul istasyonları radyo verici istasyonları kuruluyor. 36'da süre bitince, gereksiz görülerek PTT'ye devrediliyor. PTT işletmeyi üstleniyor, yürütüyor. Ancak 1940 yılında nendire bilmiyorum, ya da şu anda tartışmak gereksiz, yeni bir örgüt kurularak Matbuat Genel Müdürlüğü adında bu radyo vericileri oraya devrediliyor. PTT işletirken, PTT'nin elinden alınarak oraya devrediliyor. 58'e kadar böyle sürerken, 58'de sanıyorum, bu tarihte; emin değilim; Basın Yayın Genel Müdürlüğü oluşturulup bakanlık bünyesinde bu iş yürütülüyor. 631e de malum TRT olayı ortaya çıkıyor. 641e TRT kuruluyor. Dünyadan da 2-3 örnek vereceğim. İtalya'da da 60 yılına kadar PTT yapıyordu. 60'larda yayın kuruluşlarına devrettiler. Fransa'da da yeni bir

düzenleme yapıldı. 78'de 10 sene önce PTT'den müstakil, yalnız telekomünikasyon hizmetleri yürüten TDE diye, genel müdürlük diyebileceğimiz apayrı bir kuruluş oluşturuldu, yasayla ve bütün vericilerin TDE tarafından kurulması öngörüldü. Bütün yayın kuruluşlarına TDE kanal kiralar ya da zaman kiralalar, bu arada şu bilgiyi de aktaralım: Sanyorum PTT, TRT'ci arkadaşlar hazırlamış. EMO'nın verdiği dokümanlar arasında şu bilgiler var; Avrupa yayın birliği 32 tane üyeden ibaret. 32 üyenin 26 tanesinde bütün Radyo-TV vericileri yayın kuruluşlarına ait, 6 tanesinde PTT'lere ait. Böyle bir devir hukukun dışındadır, takdirde, anayasanın 131. maddesine kesinlikle aykırı, bunu hukukçu arkadaşlarımız dile getirecekler. EMO olarak da çalışanların özlük hakları konusunda böyle bir şeye kendi yasaları gücü içinde izin vermemesi ya da bunu sonuna kadar savunması temel görevlerinden biri olacaktır. Dublikasyon diye olayın yine teknik ve ekonomik yönüne bakarsak, EMO tabii ki dublikasyon varsa bunun böyle kalmasını istemez. Dublikasyon kalksın, gayet ekonomik bir işletme olsun ister ama demin ki verdiğimiz rakamlarla bu oranın çok düşük olduğu anlaşılıyor ve de Türkiye'de öyle çok dublikasyonlu sahalar var ki bu öncelikle ele alınacak durumda değil. Bu arada da bence göz ardı edilmemesi gereken şu konu çok önemli: Türkiye'de şikayet edilmeyen işletme hemen hemen yoktur. Bence birkaç örnek, belki de tek örnek TV verici istasyonlarından hiçbir şikayetin olmamasıdır. Bütün verici istasyonları, belki bir kuruluş, belki bütün çalışan işletme, belki bir bütün olarak, bugüne dek Türkiye'de en az şikayet konusu olan ve de hiç gündeme gelmeyen bir konu. Bu kadar güzel işletmelerin öncelikle de alınması pek doğru değil gibi görünüyor. PTT'nin verici görevi ve telefon, telgraf, posta hizmetleri o kadar önemli ki bu Radyo-TV hizmetleri bazen üvey evlat muamelesi görmeye, veya ne bileyim yayınlarda aksamalar doğması gibi endişeler taşımaktayız. Bence

vitrende Radyo-TV daha güncel gibi görünüyor, ama PTT hizmetleri haberleşme Radyo-TV yayınlarından çok daha önemlidir. Bugün kişiler, toplumlar, ekonomi haberleşmesiz felçtir. Bir sinir sistemidir. Artık haberleşme sistemi dolayısıyla bu kadar önemli bir hizmeti bence başarıyla da yürüten bir kuruluşun, kendisine vitrinde önemli ve kamuoyunda daima tartışılan bir konuyu da hizmete alması 2-3 konuyu birden yürütmekte bazı zorluklar çıkaracağı endişesi doğuruyor. Bu zorluklarda tabii her yönüyle hepimizi çok üzer, çok olumsuz etkileri olur. Teşekkür ederim.

Muzaffer ARICI

Ben bu oturumda, parlamenterlik hayatımın çok değişik bir tavrını da görüyorum. Çünkü TRT'den şu ana kadar en uzun süre TV vericileri Müdürlüğü yapan bir arkadaşınız idim.

Bence konu üç ana noktada toplanabilir.

1- Konunun teknik cephesi, daha da önce sözettiğim gibi ekonomik yönden, teknik yönden faydası var mı, ya da hiç bir faydası yoksa durup dururken elmayla armudu mu topluyoruz? Bu yönüyle konu incelenebilir.

2- Hukuki açıdan bu işin uygunluğu var mı, yani hukuk buna uygun mu? Anayasa buna uygun mu?

3- Ve bence en önemli, açıklık getirilmesi gereken yönü personel hakları. Evet ANAP Milletvekili Muzaffer ARICI'yım ve şahsi görüşlerimi söylüyorum. En önemli konu personel arasındaki adaptasyon nasıl yapılacaktır, iki kurumda da farklı personel rejimi uygulanmaktadır. TRT'deki arkadaşlarımızın 657 sayılı devlet personel" ya-

sasının ek geçici 10. maddesinde tanınmış hakları var. PTT'nin bu arkadaşlara irtibalandırıldığı takdirde en büyük sıkıntı ücret kesiminde ortaya çıkacaktır. Burada iki müessesenin birleşmesi halinde 1600'e yakın arkadaşımız için tasarının bu maddesiyle bir çözüm getirilmektedir; ama bence tam bir çözüm getirilmemektedir. Şahsi görüşüme göre söylüyorum bunu. Ama daha iyi ne çözümler gelebilir, konu genel kurulda görüşülürken tasarının son şeklini alacaktır.

Erol AĞAGİL

Saygıdeğer izleyiciler, son derece güncel olan gerçekten de Türkiye'nin çok önemli bir konusunda (TBMM Genel Kuruluna sevk edilmiş olan bir konudur.) en azından görevini, kendisini de ilgilendirdiği halde eksik yapan, maalesef az revaç bulan basın karşısında bir kamuoyu oluşturma bu arada da bizlere sizlerin huzurunda görüşümüzü açıklama fırsatı verdiği için EMO'ya teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum. Tabii konu burada teknik, personel yüzünden idari, hukuksal yönden anayasal yönleri olan bir konu, ben hukukçu değilim. Bir konuyu dikkatlerinize sunarak başlamak istiyorum. Bu konuyu, hukuku birazcık bilen bir kişinin, (benim gibi parlamenter olmasa dahi) anlaması çok kolaydır. Bu tasarının anayasaya aykırılığıdır. Bunun altını çiziyorum. Bunu iktidar partisi de muhtemelen biliyor, bu tasarının getiren hükümet de. Ama sayın Başbakan bir kerecikten bir şey olmaz diye, daha evvel anayasayı bir kere deldi, arkasından da referanduma gidildiğini biliyorsunuz. Umarım, bu tasarının TBMM'de bu şekliyle kanunlaşır ise, aynı düşünceyle olmasın ve tasarının anayasa mahkemesine gitmesi halinde, gerekçeli kararı yazılana

kadar geçen sürede bir oldu bittiye getirilmesin. Bu anayasaya aykırılığı, bizzat TRTnin içerisinde daha evvel TRT yüksek kurulunda hukuk danışmanlığı yapmış kişiler de söylediler. Basında da çıktı. Komisyonlarda geçtiğimiz ay içerisinde Ulaştırma Bakanı; "efendim Başbakanımızın bu konuda muhtelif yerlerde söyledikleri var, hükümet programımızda da var" diyor. Ama aynı Ulaştırma Bakanı'nın şubat 1988'de basında çıkan bir yazısı var diyor ki; "Anayasanın 133. maddesindeki 've' kelimesi bizim belimizi büküyor. Bu 've' olmasa TRT vericilerini PTT'ye rahatlıkla bağlayacağız", aynı Bakan 8 ay evvel bunun anayasaya aykırılığını zımnen kabul ediyordu. Anayasa değişmedi, bakan da değişmedi, hükümet programı da değişmedi, peki ne oldu? Bunun altında yatan bir amaç var. Bu amaca sonra kısaca değineceğim. Ama tekrar altını çizerek söylüyorum; umarım bu sene, anayasanın ihlaline dayanılarak oldu-bittiye getirilmesin getirilirse, hukuk çiğnenmiş olur. Hukuku çiğnemememiz lazım. Kaldı ki parlamentonun bu konuya çok saygı duyması gerekir. Hukuku yorumlayan ve hukuk yapan yer. Bunu eğer parlamento çiğnerse, hukuku çiğnemeyecek başka hiçbir yer kalmaz. Ulaştırma Bakanının gene komisyonda söylediği bir laf var. Diyor ki; "Ben bu TV vericilerini PTT'ye devrettiğim takdirde derhal 6 kanala çıkaracağım" çıkaramazsınız sayın bakan, çıkaramazsınız bir kere PTT iflas etmiş, iflas etmiş PTT ile çıkaramazsınız. Bunu teknik olarak 2 bakımdan yapabilirsiniz. Bu arada yeri değil, ben PTTnin nasıl çağ atladığını da çok iyi biliyorum. Servet Bilgi ve Musa gelmeseydi o genel başkanlıklardan PTT o çağı da atılamazdı, kullandığı sistemlerin % 99'u silahlı kuvvetlerin sistemleridir. Yoksa ne yatırım yaptı PTT 4 senede bana söyler misiniz? Ne yaptı da bunlar köylere kadar ulaştı? Kaldı ki, senede her köye 1.5 milyon telefon ilave olunacağını söyleyen PTT'nin 1989 planı 650 bindir, koyacağı 650 bindir. Demek ki PTT ya iyi yönetilmiyor ya çok fazla politize edildi, ya da altından kalkamayacağı bir

yükün altında olan PTT, nasıl olacak da TRTnin bu kendisine kâr getirmeyen sistemlerini aldığında kendisine yararı olacak, ya yer istasyonları kurarsa, biraz evvel de Dağdeviren'in belirttiği gibi milyarlar tutan bir maliyet ve yıllar içine dağılacak bir proje olması lazım. Eğer bunu uydu sistemiyle yapacak olursa, 10 dairesel bir apartman için, bugün daire başına düşen maliyet 2.000.000'dir. Kim alacak, kim izleyecek, kim dinleyecek PTT kâr amacıyla kurulmuş bir müessesedir ki, çok yakındaki bir aboneye telefon açtığınızda size cevap gelene kadar reklam giriyor şimdi. Mecburi reklam izleyeceksiniz, alo reklamları adı altında konuşmaları 3 dakikaya indiren PTT, kendisine hiçbir kâr getirmeyen bir sistemi almakta neden bu kadar istekli? Ben, kendilerinin de gönülden pek istekli olacaklarını zannetmiyorum buna. Ama bürokrasidir, bürokrattır, hükümettir, asıl icra organı, sesini çıkartmıyordur belki. Peki TRT neden susuyor?... Belki de kendilerini sağlama almak istiyorlar? Hatta, bugün vericilerin en başında bulunan kimselerden de ses çıkmıyor. Acaba onlar da kendilerine bir takım yerler mi buldular, PTTye geçişte kendileri istisna tutulacak mı diye ister, istemez insanın aklına bazı sorular geliyor. Şimdi, biraz evvel teknik olarak Sayın Dağdeviren biraz bahsetti. Dublikasyon da bahsediliyor. Bugün % 85'ini, yapımının % 85'ini tamamlamış bir TRT için mevzu bahis değildir. Mevzu bahis olan, benim kişisel görüşüme göre, PTT özelleştirilecektir. Movling Şirketine 1988 yılında Amerika Movling Şirketine hükümetçe yaptırılan bir araştırma var. Bundan Uğur MUMCU da bir nebze bahsetti. Bende bu rapor var. Bu raporda diyor ki, PTT çok pahalı, bunu diyor siz tümüyle özelleştiremezsiniz. Bunu Türkiye'de kimse almaz. Ya napaarsınız? Bunun diyor iştirakleri olan Teletaş, Netaş, Aselsan gibi yerlerdeki hisselerini devredersiniz, sonra bu hisseler % 50'den fazla yabancıların da eline geçebilir. Siz TRT'yi PTTye çevirdiğiniz zaman, bilahare TRTnin de % 50'sinden fazlası yabancı şirketlerin eline geçtiği bir

zaman, TRTde özel şirketlerin eline geçmiş olur. Şimdi burada en enteresan bence hükümetin M.Savunma Bakanı da imzalamış bu tasarıyı. Ama M.S. Bakanının, Genel Kurmayın bu konuda hiçbir şekilde ilgisi, bilgisi yok. Bu, stratejik açıdan memleketin bekçisiyle ilgili, silahlı kuvvetlerin harp halinde, gerginlik halinde çok kötü bir açmaza düşmesine sebep olacaktır. Çünkü bu sistemler, stratejik amaçla, Nato projelerinden yapılmış sistemler. Zaten PTT bu konuda tescilli. PTTnin bu konuda çok kötü tescilleri var. Katanya-Antalya kablosunun Türkiye'deki distribüsyonunu, bir Finlandiya'lı Şirketi ihale etti. Nato ayağı kalktı. 3 sene önce siz Nato üyesi olmayan bir ülkeye konfidaj belgeleri verdiniz. Yani gizlilik derecesi taşıyan belgeleri verdiniz, bir, siz Nato üyesi olmayan bir ülkeye Nato'yu peşkeş çekiyorsunuz iki, dedi. Projeyi iptal ederim dedi. Korkudan hemen aldık. B.Almanya-İngiliz çok uluslu bir şirkete verdik ve hemen bunun yanında da o firmanın bir Türk yan firmasını kurduk. Endişem vardır. Politize edilmiş olan bir müessesenin o (bugün gerçekten TRT de politize edilmiştir. Ama anayasa gereği politize olması çok daha zor olan, gerçekten tarafsız yöneticiler tarafından yönetildiğinde kimse tarafından politize edilmesi mümkün olmayan bir konumdan çıkarılıp, politize edilmiş) "Akdeniz akdeniz" müzik şenliğinde gördüğümüz gibi yayın, istediği zaman yayını kesiliverecektir. Kesiliverecektir, ama sorumlusu da TRT görülecektir. TRT üst düzey yöneticileri bundan da mı rahatsız olmuyorlar? Belki konuyu biraz genişlettim ama, personel haklarıyla ilgili çok kısa birşey söyleyerek konuşmamı tamamlayacağım. Geçenlerde, iptal edilen bir süper emeklilik var. Bu tasarıda, bu şekliyle-Sayın Arıcı'nın değişikliklerini bir vaat olarak kabul ediyorum, "asarı genel kurulda personel hakları yönüyle düzeltilecek" dedi. Tabi biz tasarının çıkmasına tümüyle karşıyız. Personel yönünden şu olacaktır; aynen süper emeklilik gibi bir durum olacaktır. Sizleri geçirdim, PTT'ye emsalleriniz gelinceye kadar bek-

leyin. Eğer memur statüsündeyse, almakta olduğu ikramiyeler sözleşmeli statüdeyse sözleşme statüsünde % 70 ilerde olan TRT personelinin, TRT teknik personelinin, PTTnin hizasındakilere gelene kadar beklemesi demektir. Bu geliri az olanı yukardakine çıkarmak değil, yukarda olanın aşağıdan geleni beklemesine sebep olan bir sistemdir ki, bu personel rejimi dünyanın pataganya dahil hiçbir ülkesinde görülmez. Bu gerekçelerin bütünlüğünden dolayı ve daha ileride çok daha derinlere ineceğimizden dolayı bu tasarrının çıkmasına Ş.H.P. olarak kesinlikle karşıyız. Anayasal yönden karşıyız, teknik yönden karşıyız, stratejik yönden karşıyız, personel rejimi yönünden karşıyız ve çıktığı takdirde de Anayasa Mahkemesine gitmek S.H.P'nin boynunun borcu olacaktır.

Teoman Alptürk

-AğacıCe teşekkür ediyoruz. Son parlamenterimiz, Sayın Yaşar TOPÇU. Sayın Topçu hukukçu 70-87 arasında serbest avukatlık yapmış ve şu anda DYP Sinop Milletvekili ve Genel İdare Kurulu üyesi bulunmakta. Buyurun Sayın Topçu.

Yaşar TOPÇU :

Sayın Başkan, değerli dinleyiciler. Anayasanın 133. maddesine göre tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenmiş sözlü ve resimli haberleşme aracının istasyonlarının PTTye devri münasebetiyle, bir kamuoyu oluşturmak ve işin gerçek yüzünü görmek üzere yapılmış olan bu panelde bulunmaktan son derece mutluyum. Bendeniz bu yasa tasarrısının görüldüğü komisyonlardan biri olan Anayasa komisyonunun da üyesiyim. Bu yasa tasarrısına orada da karşı çıktım. Birinci karşı çıkış sebebim

bu yasanın ülkenin bir ihtiyacına cevap verdiğine inanmayısın), ikinci ve esas sebebim bu yasanın anayasaya mutlak aykırılığıdır.

Şimdi TRT verici istasyonlarının PTPye devri için ne gibi gerekçeler getiriliyor? Bu gerekçeler komisyonda tarafımızdan inceden inceye irdelenmiştir. Bu gerekçelerden biri olan duplikasyonun kaç tane olduğunu Ulaştırma Bakanı'na sordum. Yanlış söylemiş olmayayım, dört ya da beş cevabını verdi. Sonra bir soru daha sordum. Yüzlerce istasyonun, link hattının atıl vaziyette kaldığını gerekçede belirtmişlerdi. Ben de bunları "TRT için yapmıştınız da şimdi TRTnin bunları kullanmaması mı söz konusu" dedim. "Hayır" dedi.

Eğer mesele bundan ibaretse, bu değil. Avrupa'daki örnekleri de biz araştırdık, bu da değil. O zaman akla başka soru geliyor. Değerli arkadaşlar herşeyi açık açık konuşalım. Yani TRT yönetimi hükümete aykırı da, hükümet bunları yola getirmek için mi bu yola başvuruyor? Hayır TRT yönetimi gayet açıkça bugünkü hükümetin denetiminde olan bir yönetim.

Şimdi benim tespitlerime göre istasyon yayının garantisidir. Evet herkes program hazırlayabilir. Ama hazırladığınız bir programı verin bakalım. Ben de bir duyayım. Verebilir misiniz? Niye, devlet tekel var. Ben Sayın DAĞDEVİREN'in fikrine iştirak etmiyorum. O programı yayınlamayacağınız anayasanın 133. maddesinin 2. fıkrasında gayet açık belirttiğim gibi TRT yönetimi de hükümetin gündeminde değildir. Bendeniz komisyonda dedim ki Sayın Bakana, biz TRT Gn. Müd.ünün fikrini öğrenmek istiyoruz. TRT Gn.Müd. gelsin, desin ki:

"Bu istasyonlar benim tarafsız yayın yapmamı engellemiyor, bunlar bize yüküdür, sırtımızdan atalım. Bu tasarrıyı biz de uygun bulduk." Sayın Bakan Gn.Müd.ün buraya gelip konuşamayacağını söyledi. Şunun için söylüyorum. TRT Gn.Müd. bu olaya sahip çıkmıyor. Efendim hükümetten geldi diyor. Doğru buluyorsanız açıklayın, değilse hükümetten gel-

mesi sizi niye alıkoyuyor. Alıkoyuyor çünkü Sayın TRT Gn.Müd. oturduğu yerde meşru olarak oturmuyor.

TRT istasyonlarının, anayasanın tarafsızlık emrinin çiğnenerek genel idare hizmetleri içerisinde yer alan PTT'ye devrine toplumun tepkisiz kalmasının nedeni, TRT yönetimini de tarafsız bulmayışıdır. Ne farkı var? TRT ile bugünkü PTT yönetiminin TRT Gn.Müd.'ü seçilmiş bir kişi değil. Yüksek kurulda 12 kişiden 5 ay almıştır. 12 kişinin idaresi 2 kişiyle ortaya çıkar. Buna rağmen başbakanın danışmanı TRTnin başına getirilmiştir.

Şimdi dönüyorum, niçin devredilmek istemiyor sorusuna hiç kimse, ne sayın bakan, ne yetkililer, ne teknik kişiler bizi tatmin edebilecek bir cevap veremiyorlar.

Bir gün TRT idaresi mutlaka tarafsız olacaktır. TRT rejim sorunudur. Çünkü haber alma özgürlüğüdür. Söz konusu olan haber alma özgürlüğünün 50 sene önce negatif olan niteliği bugün pozitiftir. Biz olayı devletin elindeki basın dışı haberleşme aracı olarak görüyoruz. Böyle bir haberleşme aracının garantisini niteliğindeki istasyonların PTPye devrine karşıyız. Anayasanın 133. maddesindeki "istasyon" deyimini aradayken, "ve" bağlacı aradayken böyle bir devrin yapılması kanaatimizce, anayasayı açıkça çiğnemek olur.

Nazif KEYMAN

Bugün emekli olduğum kurumun, isimleriyle tanıdığım ve hizmetlerini yapmaktan gurur duyduğum kişilerle karşılaşmış olmaktan çok büyük mutluluk duyuyorum. Benim devlet anlayışında şöyle bir kavram vardır, bir de lakabı vardır. Ben yönetim anlayışını devletin yararıyla personelin hak arama dengesini koruyarak yürüt-

müşümdür. Bu itibarla yıllar geçtikten sonra bir gün TRT'nin devlet yararıyla ilgili bir işlem ve hizmette bulunmadığı personelinin hak aramasında yardımcı olmadığını görerek, büyük çapta üzüntü duymaktayım.

Her iki kamu tüzel kişinin de farklı ifadeleri olduğu kabul edilmektedir. Ama kamu tüzel kişinin tanımı yapılmamaktadır. Amaç da bu değildir. Yalnız kamu tüzel kişisi için büyük bir bilgi verilmesinde yarar olduğuna inanıyorum. 19. ve 20. asırda hukuki düşüncüyü etkileyen iki unsur vardır. Birincisi gelişen teknoloji, diğeri demokrasi anlayışındaki gelişme. Türkiye için düşünürsek, TRT yalnızca demokrasi anlayışındaki gelişme sonucu idarenin içinden alınarak siyasi iktidarın etkisi dışında devletin Radyo, Televizyon hizmetini yürütecek ve bu hizmeti taraf tutmadan yerine getirecek bir kurum olarak kabul edilmiştir.

PTT, gelişen teknoloji ağırlıklı olarak devletin kamu haberleşmesi işlevini yürütecek bir kamu kuruluşu olarak dikkate alınmıştır. Naziler ve paşistler radyo haberlerinde şehirlere savaş grubunu farklı anlattılar. Savaşta kiler hava bombardımanı yüzünden galeyana uğradığını söylediler. Savaş bittikten sonra Avrupa'da radyonun siyasi baskıdan kurtulması için bir yüksek kurulabilmesi olması fikri benimsendi. Adları değişik yüksek kurullar oluşturuldu. 1982 yılında anayasa, Radyo ve Televizyon için, Radyo ve Televizyon yüksek kurulunu kurdu. TRT bu nedenle PTT ile düşünüle-meyecek bir kuruluştur. TRT anayasada özel yetkiyle donatılmış bir kamu tüzel kişisidir. PTT anayasasının idare bölümünde yer alan kamu tüzel kişilerden biridir. TRT'nin radyo ve TV verici istasyonlarının mülkiyeti ve işletilmesi PTT'ye devredilemez. Rd. ve TV verici istasyonlarının, posta, telgraf, telefon işletmesinin Genel Md.lüğü tarafından kurulması ve işletilmesiyle ilgili bir teknik işe girmesi ve bazı kanunların değişiklik yapılması hakkında bir kanun ta-

sarısı düzenlenmiştir. 7 madde 3 geçici maddeden oluşan genel ve tüzel maddi gerekçeleri bulunan bir yasa taslağı anayasa komisyonunda görüşülmüş verici istasyonlarının sadece kurulmasının mülkiyetinin ve teknik işletmesinin PTT'ye ait olacağını yayınların idaresinin kesinlikle tarafsız TRT tarafından yapılacağını, hiçbir şekilde müdahalenin söz konusu olamayacağını öngören tasarının, anayasanın maddesine aykırı bulunmadığı komisyonumuzca benimsenmiştir denilerek, sözü edilen tasarı anayasaya aykırı bulunmamıştır. T.B.M.M.'nin ilgili komisyonlarında bu taslağın görüşülmesi için öncelikle anayasaya aykırı olmadığına sağlanması gerekirdi. Bu işlem yapılmıştır. Böyle olunca anayasa komisyonunun bu görüşünün doğru olmadığını araştırmak gerekir. Yapılacak iş 1,961,1972 ve 1982 anayasalarına tekrar bakmaktır. Adına TRT denilen kuruluş için bu anayasada ne denilmiştir? Anayasanın temel ilkelerine göre çıkarılan 359, 1568 ve 2954 sayılı yasalarda TRT nasıl tanımlanmıştır?

1- 1961 Anayasası madde 121. Radyo ve Televizyon kurumlarının idaresi özel kamu tüzel kişiliği halinde kanunla düzenlenmiştir. Her türlü Radyo ve TV yayınları tarafsızlık esasına göre yapılır.

2- 1972 Anayasası Madde 121 Radyo ve TV istasyonları ancak tarafsız devlet eliyle kurulur ve özel kamu tüzel kişiliği halinde idare olunur. Her türlü Radyo ve TV yayınları tarafsızlık esasına göre yapılır.

3- 1982 yasası madde 133 Radyo ve TV istasyonları ancak devlet eliyle kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir.

TRT 1961 anayasasının bir ürünüdür. Daha önce anayasanın idare bölümü içinde yer alıyordu. Bu anayasada TRT'nin ifadesi olan ilkeleri tespit ederken, Radyo ve TV istasyonlarının devlet eliyle kurulması esasını getirmemiştir. Rd. ve TV istasyonlarının idaresini özel ve

tüzel bir kamu kişiliği halinde kanunla düzenlenmesi gerektiğini duyurmuştur. 1972 anayasası ise Radyo ve TV istasyonlarının idaresi için yöntem getirmemiş idarenin kurulmayı da kapsayacağını dikkate alarak sadece radyo ve TV istasyonları devlet eliyle kurulur diyerek cümleyi bağlamamıştır. Aksine Rd. ve TV istasyonları ancak devlet eliyle kurulur ve idare edilir diyerek cümleyi tamamlamıştır. Bunun anlamı devletin bu işleri yani istasyonları kurma ve işletme görevi anayasanın açıkça verdiği yetkiye dayanarak 359 sayılı yasayla değişmiştir. 1568 sayılı yasayla TRP'ye verilmiştir. 1982 anayasası da 1972 anayasasının bu kuralını aynen benimsemiştir. Görüleceği gibi madde 133 Rd. ve TV istasyonları ancak devlet eliyle kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir. Bu tespitte unutulmuş, düzenlemenin kanunla yapılacağını ifade etmemektir. Ancak çıkarılan 2954 sayılı yasa ile bu durum düzenlenmiştir. 2954 sayılı yasanın (a) fıkrası bakın ne diyor: Rd ve TV verici istasyonlarının kurulması işletilmesi, yayınlarının düzenlenmesiyle yurt içinde-yurt dışında yayın yapılması devletin tekelindedir. Bu tekel TRT kurumu tarafından kullanılır. 1568'in ikinci maddesinin (a) bendinde de şöyle deniliyordu. "Devlet adına yurdun çeşitli yerlerinde Radyo ve TV istasyonlarını kurmak ve işletmek bunları genişletmek ve geliştirmek." Bu şekilde anayasa komisyonunun verici istasyon kurulmasının, mülkiyeti ve teknik işletmesi de PTT'ye ait olması, anayasanın 133 maddesine aykırı değildir, görüşü hukuken tümünden aykırıdır. Zaten anayasaya aykırıdır görüşü sadece anayasa komisyonunun bu görüşüyle de bitmemektedir. Taslağın başlığı TRT Rd ve TV istasyonlarının PTT'ye devri ifadesini içermemektedir. Aksine Rd ve TV verici istasyonlarının PTT genel müdürlüğü tarafından kurulması ve işlemleri ifadelerini içermektedir. Hukukta devir işlemi ayrı bir hukuki biçimdir. Yeni bir şey yaratmak ise bir yetki işidir. Yasa taslağının maddelerine gelince Madde 1- Rd ve TV vericileri istasyonlarının

program mitlerinin programlanması, projelendirilmesi, kurulması yenilenmesi ve işletilmesi görev yetkisi T.C. PTT işletmesi genel müdürlüğüne aittir. PTT program nakliyle birinci maddede de sayılan diğer hizmetler için TRT'den herhangi bir ad altında ücret ve karşılık isteyemez. PTT idare içinde bir kamu tüzel kişisidir. 1982 Anayasası'nın 133. maddesinde ise istasyonları kurup işletecek olanın Rd. ve TV yayını yapacağını PTT sadece istasyon kurmak ve istasyon işletmekten öteye gidecek değildir. Maddenin ikinci fıkrasında, ikinci bir ad altında hizmetlere karşılık ücret isteyemez denilmektedir. Bu konuda daha önce de telekomünikasyon adı altında bir genel müdürlük kurulacağından bahsediliyordu. Gelecek böyle ise TRT'den hem ücret, hem karşılığı kurulacak genel müdürlük tarafından verebilir. Şu anda TRT'nin parası da pek çoktur. Madde 2 ve 3'ün üzerinde daha önce Yılmaz DAĞDEVİREN arka- daşımız durmuştu. Madde 4 kanuna aykırı olarak radyo ve TV istasyonları kuranlar ve işletenler 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezasıyla dış ve iç güvenliğinin söz konusu olduğu olağanüstü hallerde sıkıyönetim süresince veya savaşta işledikleri takdirde 5 yıldan 10 yıla kadar ağır hapis cezasıyla mahkum edilirler. Herhalde tesislerinin müsadeseine de karar verilir. Madde 4- bu kanuna aykırı olarak Radyo ve TV istasyonlarının iptal edilmeleri kanuna aykırı olarak Radyo ve TV istasyonlarını kuranlar bu cezayı düşünsünler. Burada gerçekten çok ağır bir ceza ifade ediliyor. Beni asıl etkileyen, daha önce hazırlanmış olan Türk ceza yasa taslağının 316 maddesi. Bu maddede şöyle der: T.C. Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulamasını önlemeye TC anayasasının hükümlerine aykırı olarak ve anayasanın müsadese etmediği usulleri tesemmüz edenler, ölüm cezasıyla cezalandırılır, bu maddenin içeriği anayasaya aykırı yasa olamaz anayasa mahkemesinin yasa denetimi ortadan kaldırılamaz. Bu maddenin diğer bir örneği, 1931

tarihli İtalya ceza yasasında vardır. 21. aşırı girerken bu derecede ağır cezalara tövbe denmesi lazımdır. Biz 1989 tarihli İtalyan Kraliyet Ceza Yasası'nı 1926 yılında iktibas ettik ve bunun bir maddesini 146 madde olarak tamamladık. Fakat 5 sene sonra, İtalya'da artık faşist bir rejim olunca faşist rejim 1938 senesinde bizim 146'ya karşılık 283 numarayla bir madde düzenledi. Demin okuduğum maddenin tıpatıp demesem bile aynıdır ve bu tür anayasa ihlalleri sürekli çoğalmaya başladığı vakit herkesin hergün birkaç defa okumasında yarar var. PTT haberleşme vergisinin oranını bu maddeyle % Ve indirerek kendine bir avantaj sağlıyor. PTT ile ilgili olan bu konu üzerinde şimdi durmuyoruz. Madde 6-7 madde 6-7, üzerinde önemle durulması lazım gelen bir konudur. 2954 sayılı TRT kanununun 9. maddesi (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Dikkatinizi rica ederim. Rd-TV Stüdyo tesislerini kurmak ve geliştirmek, Rd-TV yayınlarını stüdyodan PTT linklerine ulaştırmak Radyo ve Televizyon stüdyo tesislerini kurmak, tekrar anayasanın 133 maddesine bakarak şunu buluruz. Rd-TV istasyonları ancak devlet eliyle kurulur ve tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir. Burada sözü edilen hem stüdyo hem de verici istasyonudur. Her iki tür istasyon kurumun tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde idare etmesi esastır. Böylece PTT'nin sadece mülkiyetini, işletmesine tekniğine sahip olduğu gibi safсата ile PTT tarafsız bir kamu tüzel kişisi olmasa da istasyon kurulabilir hükmü hiç tartışmadan dışlanması lazımdır. Bu madde anayasaya aykırılığı önemli bir tartıdır.

Madde 7 - madde 7 2954 sayılı TRT kanununun 2. maddesinde geçen istasyonların kurulmasına, işletilmesine, 4. maddesinin (a) bendinde geçen verici istasyonlarının kurulmasına, işletilmesine, 9. maddesinin (b) bendinde geçen istasyon ve 59. maddesinin 2. fıkrasında geçici verici ve 4. maddenin (c) bendi, 12. maddenin (e) bendi, 60. maddenin (a) bendi ve diğer kanunlara aykırı olan hükümlerini yürürlükten kaldır-

mıştır, der. 2954 sayılı TRT kanununun 1. maddesinde geçen istasyonların kurulması ve işletilmesi TRT, 2954 sayılı yasaya göre oluşan genel kurul ve yönetim kurulunca yeni bir organizasyon biçimidir. Bu gibi organizasyonlarda Radyo ve Televizyon verici istasyonlarına yer yoktur. Telekomünikasyon genel müdürlüğü de bu suretle gelişti. Yeni genel müdürün, bu yasanın içinde ya da dışında bir davranışı yok. Yasa çıksada bir çıkmasada, böyle olunca Rd. ve Televizyon istasyonlarının kurulması ve işletilmesi devletin tekelindedir. "Bu tekel Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından kullanılır." hükmünün TRT'nin elinden alınması herhangi bir önem taşımamaktadır. 2954 sayılı yasanın 7. maddesine göre TRT kurumunun teşkilatındaki değişiklikler kadro eksilmesi, kadro kaldırılması gibi Yönetim Kurulu kararından sonra, Radyo ve Televizyon Yüksek kuruluna bildirilir. Bu kurul, yönetim kurulunun denetim organıdır. TRT hakkında, Cumharbaşkanı dahil ilgili yerlere görüş bildirir. TRT'nin bu kurulu görüş bildirmeye davet etmesi gerekir düşüncesindeyiz. Böylece bir anayasa kuruluşuyum diyen TRP'nin sahip olduğu bu yetkiye karşı çıkması gerekir. Bir anayasa kuruluşunun genel yönetimi içinde savunma hakkı da vardır. TRT birinci filoda yazılı olan istasyonların PTT'ye bedelsiz devri 2-b Ankara Etimesgut radyo verici istasyonuna ait olan vericinin ve tapununun 2347 ada 59 parselindeki taşınmaz ile 32 parselindeki 48 adet kamu konutunu da PTT'ye devrediyor. Bu devir bedelli mi, bedelsiz mi? Yasa maddesinden anlamak mümkün değil, (c) devirde bıstıra tutulan taşınmazlarda PTT'ye devrediliyor mu? Bunu da anlayamıyoruz. (d) yasa taslağında devir değil yetki ifadesi varken birden TRP'nin PTT'ye mal devri, anayasanın 133. maddesinden bir kaçamak mıdır? Çünkü yasa taslağı, Radyo ve Televizyon verici istasyonlarının PTT tarafından kurulması, işletilmesi içindir. Bunun üzerine bazı yasalarda değişiklik olacaktır. Ancak TRT, PTT'ye mal devredecektir diye bir başlık

yoktur. Devir ise, anayasanın 133. maddesinin dışında TRT'nin vazgeçtiği bazı tesislerini elinden çıkarması demektir. Bu konuda uyanık olmak lazımdır, hatırlatırım. Maddenin diğer konuları borcun nakli, alacağın teminatı gibi yapıyı ilgilendiren hususlardır. Kanun maddelerinin uygulama maddesi olarak yazılması ileride şimdiden çok zorluk çıkarır. 7. madde yürütme amacı için kullanılmıştır.

Geçici madde 2 TRT verici istasyonunun hizmetinde olan görevli ve etkili yasa tespit yönünden, personeline, mal devri gibi PTT'ye devredilmesi sağlanan tek imkan gelirleridir. TRT personelinin aldığı para PTTnin vereceğinden fazla ise bu fazlalığının ödenmesine devam edileceğidir. Ama bu, şu demektir, (a) 2954 sayılı yasa kendi personeli için özel hükümler getirmiştir, (b) 9 Mayıs 88 tarihinde yürürlüğe giren 322 sayılı kanun hükmünde kararname TRT personeline yeni imkanlar getirmiştir. Sözleşme, iki ekip önerdiği gibi bunlar üzerinde yoktur. PTT hâlâ anayasa mahkemesince süre verilip iptal edilen sözleşme statüsüne ve 657 sayılı devlet memuru kanununa tabi özlük hakları olan federal bir kurumdur. Benim kadar TRT teknik personeliyle birlikte olmuş var da imkanlarını tazelemeyi ve yenilemeyi düşünmüş, montaj işlerinde devlete yardımı olsun diye özverili çalışmalarını sevinçle takip etmiş, çalışmalarını eğlence günlerinde de çalışma yerlerinde kutlamış, bir TRT personeli olarak TRTnin değil, TRT personelinin uğrayacağı bu mağduriyete çok üzülüyorum. TRPnin bugünkü yetkilileri personelleri kolundan tutup kurumdan atamazlar. Personel devrinde de bir komisyon kurulmalıdır. Komisyonunun başında TRPden bir genel müdür yardımcısı bulunmalıdır. Sosyal haklar da dahil bütün haklar ele alınmalıdır. Görevli ve ilgili tabiri hukuk tabiri değildir. Biz PTT'ye devir olursa bu personelin hakkını idari yönden aramalarını teklif edeceğiz. Sonuç, bu yasa tasarısı PTT'ye verici istasyonu kurma ve işletme yetkisi vermektedir. PTT 82 anayasasında yüksek öğretim kurumu, yüksek

öğretim kuruluşları, yüksek öğretim kurumlarından özel hükümlere tabi olanlar Rd ve TV idaresi konuyla ilişkili haber ajansları, Atatürk, Türk Dil ve Tarih Kurumları, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi açıkça verilen yetkiye dayanılarak kurulmamış olduğu için bu yasa taslağı hukuka anayasaya aykırıdır. TRPdeki bazı Rd ve TV vericileri yasa tasarısının genel ifadeyle tabiri, yetki ve bazı yasalarda değişiklik olduğu halde TRTnin isteğiyle PTT'ye devredilmektedir. Bu istekte hukuka ve anayasaya aykırıdır. TRT bir anayasal kuruluşun seviyesi içinde bu yasa taslağına karşı çıkmalıdır. Personeline bir kısmının hukuki tabiri olmayan ve uygulamada çok mahzuru görülecek olan görevli ve ilgili tabirini de dikkate alarak haklarını korumak için yeterli önlemler almalı, yasa taslağını şayet taslak yasalara doğru ve uygun kanun tabirlerine göre değiştirmelidir. Meclis bu yasa taslağını kabul etmemelidir. Sayın Cumhurbaşkanı bu yasa taslağı yasalara, danışarak bir defa daha görüşmek üzere meclise iade etmelidir. Bunların hiçbirisi olamazsa Anayasa Mahkemesi vardır. TRT bu yasa taslağına karşı olduğunu ifade ederse, kurumun eski bir yöneticisi olarak çaba sarfetmeye de hazırım, teşekkür ederim.

Sayın arkadaşlar özellikle TRT'nin verici personeli olarak, özellikle TRPnin ve verici personelinin yanlış ve mağdur duruma düşmemesini isterim. Sayın Arıcı dedi ki toplantıda personel için olumlu öneriler olursa ben bu önerilere yardımcı olacağım. Dikkat ederseniz sözümün sonunda tüm verici personeli için elimden gelen bütün çabayı hatta TRPnin bu konuda yapması gerekenlere de yardımcı olacağımı beyan ettim. Bu beyanı lütfen her ikimiz bakımından da kabul edin. Madem ki ANAP bu şekilde vericilere yardım etmeye hazırmış. Ben kendilerine her türlü bilgiyi vermeye hazırım.

Yusuf ALATAŞ :

Her yasa tasarısında olduğu gibi tartışılmakta olan ve Radyo-TV verici istasyonlarının PTT ta-

rafından kurulma ve işletilmesini öngören yasa tasarısının da yararları veya sakıncaları bulunabilir, tartışılabilir. Ancak herhangi bir yasa tasarısının yararları ya da sakıncalarının tartışılmasından önce anayasaya uygunluk açısından denetimden geçirilmesi gerekir. Anayasaya aykırı olduğu sonucuna varıldığında artık fazlaca tartışmaya gerek kalmayacaktır.

Tasarı T.B.M.M. anayasa komisyonunda, Bayındırlık ve imar ve Turizm komisyonlarında görüşülmüş, oy çokluğuyla kabul edilmiş, muhalefete mensup komisyon üyeleri özellikle tasarının, anayasanın 133. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle tasarıya karşı oy vermişlerdir. Anayasanın ilgili 133. maddesinin 1. ayrımı, "Rd. ve TV. istasyonları ancak devlet ile kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir."

Raporda tasarının anayasaya uygunluğu şu gerekçeyle kabul edilmiştir. Verici istasyonlarının sadece kurulmasının mülkiyetinin ve teknik işletmesinin PTPye ait olacağını, yayınların idaresinin kesinlikle tarafsız TRT tarafından, hiçbir şekilde müdahalesinin söz konusu olmayacağını öngören tasarının anayasanın 133. maddesine aykırı bulunduğu komisyona benimsenmiştir. Görülüyor ki raporda verici istasyonları, yayınlarla doğrudan ilgisi olmayan teknik tesisler olduğu, bu tesislerin anayasada yer alan Rd. ve TV istasyonları terimine girmediği kabul edilmektedir.

Ancak anayasada yer alan Rd-TV istasyonlarından amaç, yalnızca programların hazırlanıp üretildiği stüdyolar olmadığı kesindir. Çünkü üretilen programların halka iletilmesi yani yayınlanması ancak verici istasyonlarıyla olanaklıdır. Nitekim anayasanın 133.

maddesine uygun olarak ha2ırlanan 2954 sayılı TRT yasanın 4-a maddesinde devlet tekeli öngörülürken, anayasanın 133. maddesinin hemen hemen aynı niğdelenmiş ancak Rd-TV verici istasyonları terimi kullanılmıştır. Aynı yasanın 4-6 maddesinde Rd-TV verici istasyonları Rd-TV yayını yapmak üzere donatılmış her türlü hareketli ve sabit tesisler olarak tanımlanır. Doğrudan doğruya yayını yapmak üzere donatılan tesisleri olarak yasa da açıkça tanımlanan verici istasyonlarının anayasanın 133. maddesi dışında kaldığını kabul edecek olursak, anayasa hükmünün hiçbir işlevi Kalmamaktadır.

DAĞDEVİREN'in özel TV'ler kurulacağı görüşüne katılmıyoruz. Herhangi bir yayının üretilmesi ayrı şeydir, bunun vericiler vasıtasıyla halka iletilmesi başka şeydir. Program üretiliyor, şu anda özel stüdyolarda üretiliyor zaten. Fakat bunun yayını kesinlikle, tarafsız devlet tüzel kişiliği tarafından yapılması gereklidir. PTT'nin anayasanın öngördüğü anlarda tarafsız bir kamu kuruluşu olduğu ve dolayısıyla tasarının anayasaya aykırı olmadığı da ileri sürülemez. PTT Genel Müdürlüğü doğrudan doğruya Ulaştırma Bakanlığına bağlı bir kuruluştur. Gerçi TRP'nin de tam anlamıyla tarafsız olmadığı söylenebilir. Çünkü tarafsızlığın önkoşulu yönetsel ve parasal özerklidir. Çünkü özerk olmayan bir TRT'nin siyasal iktidara karşı tam anlamıyla tarafsız olması düşünülemez. Fakat tüm olumsuzluklara karşı tam anlamıyla tarafsız olması düşünülemez. Fakat tüm olumsuzluklara karşı bir karşılaştırma yapıldığında yine de TRP'nin PTT'ye göre tarafsız bir kamu tüzel kişiliği oluşturduğu görülebilir. O halde TRT ile PTT arasında fark olmadığı öne sürülemez.

Görülüyor ki hangi* açıdan bakılırsa bakılsın, bu yasanın anayasaya aykırı olduğu sonucuna varılması kaçınılmazdır. O zaman akla siyasi iktidarın anayasaya bu kadar aykırı olan bir yasa tasarısını nasıl hazırlayabildiği sorusu gelir. Kişisel kanım, bu tasarının siyasal iktidarın :bir defalık anayasaya

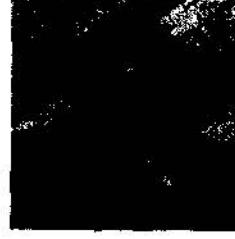
aykırılıktan birşey çıkmaz" demesinin ürünüdür.

Bir diğer açıdan incelendiğinde, karşılaşabileceğimiz bir takım hukuki sorunlar söz konusudur. Tasarının 2. maddesinin 3. ayrımında "işletme ve arazi takip işleri bir protokol ile düzenlenir" denmektedir. Söz konusu protokol ile iki kurum arasındaki işletme ve arızalardan kaynaklanabilecek konuların çözümü amaçlanmış olsa yayını olayı yalnızca iki kurum arasındaki bir olgu değildir. Diğer, üçüncü şahıs ve kuruluşlarla ilgili olarak yayından kaynaklanabilecek sorunların çözümünün nasıl sağlanabileceği belli değildir. Örneğin özellikle siyasal içerikli bir yayının ülkemiz genelinde ya da belli bir yöresinde izlenememesi hallerinde hangi kurum sorumlu tutulacaktır. Böyle bir durumda sorumluluğu her iki kurumun bir diğerine yüklemeye çalışacağı açıktır.

Reklam yayınları için aynı şey söylenebilir. TRT yasında öngörülen yanıt ve düzeltme haklarının doğrudan ya da mahkeme kanalıyla kullanılması sırasında ortaya çıkacak bir aksaklık halinde ilgili kişi ya da kuruluş muhatâbı kim olacaktır? Tasarıda belli değildir. Tasarıda geçici ikinci maddeyle devredilen tesislerde görevli ilgili personelin PTT'ye devri öngörülmüştür. Bilindiği gibi TRT personelinin ücret durumu PTT personelinin çok çok üzerindedir. Tasarıda ücretler eşitleninceye kadar devredilen TRT personelinin ücretlerinin dondurulması öngörülmektedir. Yani ikinci bir süper emeklilik olayı öngörülmektedir. Tasarıda sadece devredilen mülklerin personeli öngörülmemiş, ayrıca ilgili personel terimi kullanılmıştır. Burada ilgili personelden amaç nedir? Belli değil. O andaki TRT yönetimi, herhangi bir kişiyi vericilerle ilgili olarak sayıp, devirle birlikte PTT'ye aktarması mümkündür. Benim söyleyebileceklerim bu kadar, teşekkür ederim.

M. Tali ÖNGÖREN :

Efendim, iyi akşamlar. Ben konuya yayıncılık açısından yaklaşmak istiyorum. TRP'nin vericilerinin PTT'ye devrilmesi teknik bir

konu değil bence, yayıncılıkla ilgili bir konu. Çünkü dünyanın her yerinde, demokratik olan ya da olmayan tüm ülkelerde -radyo TV yayıncılığının tanımında yalnız program üretimi, film seçimi değil aynı zamanda bunları yayınlayan teknik ekibin de ister vericiyle ilgili olsun, ister olmasın, hepsinin bir bütün olduğu öğretilir. Bu işlevi yerine getiren kurumlarda bunun beraberliği uygulanır. Gerçi Avrupa Radyo TV birliğinin listesinden öğrenildiğine göre 6 ülkede vericiler ayrılmış. Geçen yıl İsveç'e gittiğimde bu uygulama örneğini gördüm. Fakat oradakiler "biz yıllardan beri o kadar büyük eşgüdüm içerisinde çalışan bir ülkeyiz ki yalnız Radyo TV kurumunda değil, genelde öyle bir eşgüdüm yar ki sorun çıkmıyor" diyorlar. Ama Türkiye'nin kendi koşullarını gözönünde tutarsak, bir de Radyo-TV'nin özerkliğini, bağımsızlığını gözönünde tutmaya çalışırsak ki çalışamıyoruz, bu olmuyor. Anlamış değilim, niye vericiler TRT'den alınıp da PTT'ye geçiyor. Anayasaya aykırı hareket ediliyor, hukuk çiğneniyor. Bu çok önemli bir konu ve emin olun yurt dışında özellikle Avrupa'da Türkiye'nin hem anayasasını nasıl çiğnediği hem insan haklarını nasıl çiğnediği, hem de nasıl keyfi kararlar alındığı, doğrusu çok üzücü bir şekilde izleniyor. En üzücüsü ise TRT'den ses çıkmıyor. Yani TRP'ciler daha çok da genel müdür buna karşı değil mi? Geçenlerde TRP'ye gitmiştim, bir bakana TRT yönetimi tarafından brifing veriliyordu. TRT sadece bir bakana, yani hükümet üyesine brifing veriyorsa bu işin içinde bir iş var demektir. TRT bence bir önceki TOSKAY döneminden çok daha tehlikeli bir şekilde yanlış davranmakta. Çünkü şimdi TOSKAY döneminden daha iyi programlar var, yani yansızlık, yanlışlık süslenerek gözleniyor, o

şekilde sunuluyor. Pek çok kimse bunun farkına varamıyor gibi geliyor bana. İsterdim ki buraya telgraf gönderenlerin arasında yayıncılar da bulunsun. Yani program üreten yayıncılar da, programlar da bulunsun. Çünkü onları çok yakından ilgilendiren bir konu ama ne yazık ki TRT, çeşitli kurumlarımız bu sesi veremeyecek duruma getirildi. Eğer demokrasi varsa özellikle bürokratların konuşması gerekiyor, çünkü ülkeyi yönetenleri etkileyenler onlar. Onun için TRT'den de bir ses gelmesi, TRT yayınlarında değilse bile TRT yayınlarının dışında bu konunun tartışılmasına katılmaları gerekiyor. Ben size iki örnek vermek istiyorum. 36 ülkeden, 6 ülkede vericiler PTT'nin elinde. Kapitalizmin en doruk noktasında olduğu ABD'de, ki şirkettir biliyorsunuz. Televizyonlarda, stüdyoda, verici de aynı şirketin elindedir. Çünkü onda da bir mesleki anlayış vardır ve ikisini bir yerde tutmanın kapitalist açıdan da çok büyük önemi olduğu düşünülmüştür. BBC'de ise İngiltere'de bunu örnek alır. Kendi aygıtlarını, kameralarını, vericilerdeki cihazlarını üretir.

Niye PTT bunu yapıyor? Biliyorsunuz borcu var. Para kazanmanın bir yolu mu bu? Yani elindeki diğer teknik olanakları da seferber edip bu vericiler sayesinde özerk TV mi gelecek? Yani özerk şirketler mi kiralayacak bu yeni kanalları? PTT yayıncılık işlevi olan içeriği seçme geleneğine sahip bir kurum değil. Bunu yapacak olan ya özel yayın kurumları ya da devlet olacak. Ama benim görüşüme göre devlet olmak zorunda diyeceksiniz ki bugün devlet yürütüyor, ama memnun değiliz, yansızlık bakımından. Bir gün Türkiye'ye de demokrasi gelecek ve TRT'de her görüşün sesi çıkacak.

Ayrıca ortada bir de personel sorunu var. Şimdi vericileri yalnız verici yani yayınları sağlayan cihaz olarak görmemek lazım. Türkiye'nin en yüksek noktalarına dikilen antenler, kuleler ve kış geldiği zaman orada çalışan insanlar çok zor koşullarda çalışıyorlar. Bu öyle bir konu ki TRT'de çalışan yayıncı kesim bunun farkında değildir. Bu personelin parasal olanaklarını

böyle bir devirden ötürü zedelenmesi büyük bir sakınca ama diyelim ki hükümet bunu düşündü ve bu sorunu ortadan kaldırdı ve maaşları daha da artırdı yine de vericilerin PTT'ye geçmemesi gerekiyor. Yani meseleyi sadece ekonomik düzeyde «te almamak lazım. Yayıncılık bir bütün olduğu için, programla teknik aynı bölümde bulunması gerektiği için, ayrıldığı zaman ise bağımsızlık zedeleneyeceği için bu yola gitmemek gerekiyor.

Teoman ALPTÜRK

- Sayın ÖNGÖREN'e teşekkür ediyoruz. Böylece birinci turu tamamladık şimdi sayın ARICI ilk konuşmasını kısa kullandı ve bütün konuşmacılar tarafından kendisine yönelik sorular soruldu, ben kendisine bir hak daha vermek istiyorum. Sayın KEYMAN gerekçe konusunda aydınlatılmayı istedi. Ayrıca anayasaya aykırılığı açıkça belirtildi. Bu konularda aydınlatmak üzere Sayın ARICI'ya söz veriyorum.

Muzaffer ARICI :

TRT verici istasyonlarının PTT'ye nakli ile, PTT'ye geçmesi ile hükümet ne kazanır? Görünürde tüm yayınları el mahkum, kontrol altına mı alır? Şimdi bakıyoruz, birincisi TRT zaten hükümetin kontrolündedir. TRT hükümetin kontrolundaysa PTT'ye geçirmede hükümete ne fayda eder?

İkincisi bugün TRT personeline sözleşmeli imkanı gene bizim dönemde gelmiştir. Muzaffer ARICI olarak bundan ben de şikayetçiyim. Ama TRT personelineki en büyük ekonomik özgürlük gene bu dönemde çıkmıştır.

Üçüncüsü, şimdi anayasanın 133. maddesini bir değişik değerlendirmekte yarar var. Bu istasyonlar esprisi bizim hukukumuzda TRT yönünden 27 Mayıs'ta çok önem kazanır. 27 Mayıs ihtilalinin birçok bildirileri istasyonda okunduğu için, yani ihtilal yapmada, stüdyo birliği, yani radyo yönünden, stüdyo sende olmuş ama istasyon başkasındaysa ihtilal yapamazsın. Ya da stüdyo sende

değil ama istasyon sendeyse ihtilal yapabilirsin TV yayını yönünden aynı önemlilik yok, yani stüdyo sendeyse istasyon başkasındaysa gene iş yapamazsın, ikisi birden sendeyse gene bir iş yapamazsın ki hiç mesele değil.

Şimdi arkadaşlar, tekrar sözlerimi şöyle bağlamak istiyorum. Bizce istasyonların TRT ya da PTT'de olması yayıncılık açısından birşey değiştirmiyor. Burada devlet tekeli kamuoyu oluşturmada yataktadır. İstasyonun surda ya da burda olması şeklinde kamuoyu oluşturabiliyor mu TRT? TRP'deki yayıncılık tekeli kamuoyu oluşturmaktan gelme, benim görüşüm. Ama Türkiye'de bir gelenek var.

Anayasa, anayasa mahkemesi var. Kanun bu şekliyle çıkarsa anayasa mahkemesine gidilir, düzeltilir gelinir. Yani dünyanın sonu gelmiş değil ama burada ben bu toplantıya gelirken özellikle şu konuda çok bilgi sahibim olurum, aydınlanırım diye gelmiştim. Bence konunun en önemli tarafı tekrar, tekrar ediyorum ve bunu politikacı olarak da söylemiyorum, istasyonlardaki arkadaşların ekonomik yönden mağdur olmaması. Bence en önemlisi geçişin kolay olması ve bu toplantıda cazip fikirler ortaya çıkarsa, genel kurulda görüşülürken bunları dile getirme imkanımız olur.. Yanlış olmasın ama, üste konuya yapıcı yaklaşımlar gelirse ben kendi partimin çeşitli milletvekillerini çeşitli organlarına da bu görüşleri götürmeye hazır olarak geldim. Çok çok teşekkür ederim. Sağ olun.

TOPÇU - Efendim bir yanlış anlaşılma var herhalde. Kısa bir açıklamada bulunmak istiyorum. Karadeniz'de, Muğla yöresinde TV programlarını izlemek için alıcı kayanların anayasa suçu işleyip işlemediklerini sordu arkadaşımız. Anayasanın 31. maddesi kişilere ve siyasi partilere TV yayınlarından faydalanma hakkı verir. Bu iki ayaktadır. Bir tanesi de anten hakkıdır. Devletin yaptığı yayınları herkesin alma hakkını getirdiği için Sayın ARICI'nın söylediği mahsur doğmuyor, anayasa çiğnenmiş olmuyor.